

Міхайлава В. студ. гр. 205,
Ганчароў У., студ. гр. 105
Ханавец А, студ. гр. 105
БДУ культуры і мастацтваў
Навуковы кіраўнік – Міцкевіч А.Г.,
ст. выкладчык

РЭСТАЎРАЦЫЯ САСУДА ЖАЛЕЗНАГА ВЕКУ

Штрыхаваная кераміка – гэта шырокая этнакультурная з’ява эпохі позняй бронзы і ранняга жалезнага веку лясной паласы Усходняй Еўропы. У класічным выглядзе гэтая культура, відаць, сфарміравалася на тэрыторыі Усходняй Літвы і некаторых раенаў паўночнага захаду Беларусі. Найбольш шматлікую групу керамічных знаходак гэтага перыяду складаюць ляпныя пасудзіны, якія па храналогіі ўжывання падзяляюцца на дзве групы: раннюю (1-е тысячагоддзе да н. э.) і познюю (канец 1-га тысячагоддзя да н. э. — першая палова 1-га тысячагоддзя н. э.). Посуд першай групы з улікам профілю корпуса падзяляецца на слоікавыя і слабапрафіляваныя.

Пасудзіны слоікавай формы маюць прамыя, звужаныя да донца сценкі, венчык ці пастаўлены вертыкальна, ці мае нязначны ухіл унутр. Донцы заусёды плоскія. Гэты посуд мае звычайна, суцэльную хаатычна нанесеную штрыхоўку. Арнаментыка, за рэдкім выключэннем, не характэрна. Да канца 1-га тысячагоддзя да н. э. колькасць слоікавых пасудзін рэзка скарачаецца, аднак у нязначнай колькасці яны яшчэ знаходзяцца ва ўжытку і на познім этапе. Слабапрафіляваныя гаршкі характарызуюцца прамым вертыкальна пастаўленым ці злёгка адагнутым вонкі венчыкам, акруглым тулавам і плоскім дном. Дыяметр гэтых пасудзін па зрэзе венчыка вагаецца ад 10 да 40 см, аднак большую частку складаюць экзэмпляры з дыяметрам у межах 18-30 см. Пераважная колькасць гаршкоў другога тыпу пакрыта хаатычнай штрыхоўкай цалкам ад зрэзу венчыка да донца ці ад шыякі ўніз да днішча. Разам з гэтым

ёсць і гладкасценныя экзэмпляры, аднак іх колькасць невялікая. Шэраг гаршкоў мае дадатковую арнаментыку ў выглядзе ямкавых умяцін, якія размяшчаюцца па шыйцы і прылеглай частцы тулава. Пасудзіны другога тыпу былі распаўсюджаны ў 1-м тысячагоддзі да н. э. і к рубяжу новай эры выходзяць з ужытку. Тэхналогія вырабу посуду ранняга этапу аднастайная. Увесь ён вылеплены з дапамогай стужкава-кальцавага налепу. Шырыня стужак вагаецца ў межах 4—6 см. У цеста ў якасці дамешак дабаўляліся жарства і буйназярністы пясок. Абпальванне посуду на вогнішчы нераўнамернае, аднак механічная трываласць чарапкоў дастаткова высокая.

3 канца 1 га тыс. да н. э. — пачатку 1-га тысячагоддзя н. э. паўсюдна адбываецца змена керамічнага матэрыялу. Замест слоікавых і слабапрафіляваных пасудзін шырокае распаўсюджанне атрымалі рабрыс-тыя гаршкі, якія дамінуюць аж да спынення функцыянавання культуры. Лічыцца, што яны сфарміраваліся на падставе слоікавых пасудзін. Тэхналогія вырабу і сыравіна таксама не змяняліся.

Посуд звычайна пакрыты штрыхоўкай, якая ў большасці выпадкаў наносілася ад рабра да донца. Венчыкі, як правіла, не штрыхаваліся. Доля пасудзін, заштрыхаваных поўнасю, невялікая.

К канцу панавання культуры штрыхаванай керамікі колькасць арнаментаваных гаршкоў рэзка скарачаецца. Сам арнамент робіцца больш простым, а затым і поўнасю знікае. Назіраецца трансфармацыя і ў форме пасудзін. На гаршках паступова згладжваецца, а затым і поўнасю знікае рабро. Штрыхоўка робіцца больш мелкай і ў рэшце рэшт зусі знікае. На змену штрыхаваным гаршкам прыходзяць гладкасценныя і шурпатыя пасудзіны.

Дадены прадмет трапіў у рэстаўрацыю ў выглядзе 33 фрагментаў, некаторыя з іх ужо былі склеены археолагамі. Усяго ў наяўнасці было 23 фрагменты тулава, 6 адслаіўшыхся фрагментаў тулава, 4 фрагменты венчыка, фрагментаў дна не было ў наяўнасці, профіль сасуда цалкам не вырысоўваўся.

Назіраліся шматлікія сколы і вышчарбіны, страты паверхневага слоя чарапка з пашкоджаннем малюнка. Захавалася каля 35-40%.

Палявая склейка фрагментаў гаршка ў некаторых месцах была праведзена не зусім прафесійна, што выклікала неабходнасць расклейкі і выдалення рэштак клея (ПВА). Аперацыя расклейкі праводзілася з дапамогай цеплай вады і ацэтона. Прасушка праводзілася 10 гадін у пакаевых умовах.

Перад рэстаўрацыйнай склейкай тарцы фрагментаў былі пракрыты клеєм (ПАВДДФ 51/15 ВП), склейка праводзілася тым жа клеєм, праводзілася фіксацыя клейкай лентай, пластыкам, у ёмістасці з пяском, праводзілася прасушка на працягу 8 гадзін у пакаевых умовах.

Страты на швах склейкі запаўняліся гіпсапалімерам, лішкі высахшаўа гіпсапалімера размякчаліся ацэтонам і выдаляліся скальпелем.

Дробныя страты з унутранага боку, вышчарбіны таксама былі USOўнены гіпсапалімерам. Слаі даробачнай масы высушваліся да поўнай усадкі. Цалкам адкарэктаваная паверхня шліфавалася надфілем і шліфавальнай паперай. Успаўненне дастаткова трывалае, але не больш трывалае за кераміку. Дно не ўспаўнялася.

Так як прадмет даволі буйнагабарытны з таўстасценнымі фрагментамі, выкарыстанне традыцыйнай методыкі склейкі ПВА і гіпсоўкі стварыла шэраг тэхнічных праблем і мела свае недахопы, такія як тоўсты шоў склейкі і недастатковая трываласць успаўненняў. Больш лагічным было б выкарыстанне сучасных больш трывалых сінтэтычных матэрыялаў, нахштальт БМК-5 і больш трывалых абарачальных кампазіцый для ўспаўненняў.